

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА**

Факультет фармацевтичний та медико-профілактичний

Кафедра педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол № 6 «26» 06 2024 р

Голова вченої ради,
проректор з науково-педагогічної роботи

Олександр ТОЛСТАНОВ

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ»**

Освітньо-професійна програма

Галузь знань

Спеціальність

Рівень вищої освіти

Мова навчання

Статус дисципліни

Обсяг дисципліни

Клінічна психологія та психологічна допомога

05 «Соціальні та поведінкові науки»

053 «Психологія»

Другий (магістерський)

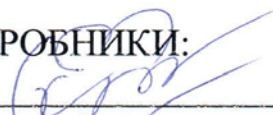
українська

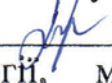
вибіркова

90 годин / 3 кредити

Робочу програму навчальної дисципліни «Основи екстремальної психології» розроблено на основі освітньо-професійної програми «Клінічна психологія та психологічна допомога», навчальних та робочих навчальних планів, підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня Магістр за спеціальністю 053 «Психологія» та відповідних нормативних документів.

РОЗРОБНИКИ:

Вячеслав КАЗМІРЕНКО, професор кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права НУОЗ України імені П. Л. Шупика, доктор психологічних наук, професор.

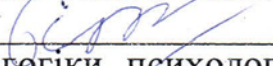

Юлія ШЕРЕМЕТ, асистент кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Озар МІНЦЕР, завідувач кафедри фундаментальних дисциплін та інформатики НУОЗ України імені П. Л. Шупика, доктор медичних наук, професор.

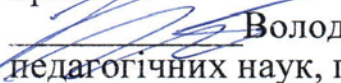
Ірина САВЕЛЬЧУК, професор кафедри соціальних технологій Національного авіаційного університету, доктор педагогічних наук, професор.

Гарант ОПІ «Клінічна психологія та психологічна допомога»

Вячеслав КАЗМІРЕНКО, професор кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права НУОЗ України імені П. Л. Шупика, доктор психологічних наук, професор.

Робоча програма навчальної дисципліни обговорена та схвалена на засіданні кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права НУОЗ України імені П. Л. Шупика, протокол № 7 від «3» червня 2024 року

Завідувач кафедри педагогіки психології, медичного та фармацевтичного права

Володимир КРАСНОВ, доктор медичних наук, кандидат педагогічних наук, професор.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні вченої ради фармацевтичного та медико-профілактичного факультету (ВРФ), протокол № 6 від «12» червня 2024 року.

Голова ВРФ Василь МИХАЛЬЧУК, доктор медичних наук, професор.

ЗМІСТ

	ст
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Місце, мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна	4
4. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна	5
5. Програма навчальної дисципліни	5
6. Структура навчальної дисципліни	7
7. Самостійна робота	8
8. Перелік питань для підсумкового контролю	9
9. Методи навчання	9
10. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання	10
11. Рекомендований бібліографічний список	12

1. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Основи екстремальної психології», є вибірковою компонентою освітньо-професійної програми «Клінічна психологія та психологічна допомога» спеціальності 053 «Психологія».

Загальний опис навчальної дисципліни подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Найменування показників	Опис		
1. Загальна характеристика дисципліни			
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»		
Спеціальність	053 Психологія		
Спеціалізація	-		
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)		
Мова навчання	українська		
Кількість годин	90		
Кількість кредитів	3 кредити ЄКТС		
2. Характеристика навчальної дисципліни за формами навчання			
	очна денна	очна вечірня	заочна
Рік підготовки	2	-	2
Семестр	3	-	3
Лекції	14	-	6
Практичні	20	-	8
Семінарські	10	-	-
Лабораторні	-	-	-
Самостійна робота	46	-	76
Курсова робота (курсний проєкт)	-	-	-
Вид контролю	Залік	-	Залік

2. Місце, мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Навчальна дисципліна «Основи екстремальної психології» має теоретичну і практичну спрямованість, вивчає методологічні, науково-методичні та прикладні проблеми екстремальності, особливості надзвичайних ситуацій та ін. Розглядаються питання екстремальності як психологічного феномена, основні психологічні складові екстремальної ситуації, а також методи роботи з людьми, що пережили екстремальну ситуацію.

2.2. Мета дисципліни:

Отримання здобувачами вищої освіти системних знань з питань роботи психолога в екстремальних ситуаціях, формування, оновлення та поглиблення у вказаній категорії здобувачів освіти ключових комунікативних, особистісних компетентностей, забезпечення оптимальних психологічних умов для розвитку особистості, надання психологічної допомоги людині в розв'язанні її особистих проблем в екстремальних умовах, вироблення вмій та навичок психологічного аналізу проблем роботи екстремальних умовах.

2.3. Завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з базовими поняттями екстремальної психології;

- озброїти здобувачів вищої освіти знаннями про основні напрями розвитку і динаміку екстремальних станів;
- ознайомити здобувачів вищої освіти з місцем психології сексуальності в системі психологічних знань;
- розкрити діагностичні критерії різних екстремальних станів;
- надати здобувачам вищої освіти уявлення щодо методів психологічної допомоги людям, що знаходяться в екстремальній ситуації.

2.4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

Дана дисципліна базується на знаннях таких дисциплін, як:

«Загальна психологія» та інші дисципліни гуманітарного профілю, які здобувачі вищої освіти опанували на етапах здобуття бакалаврату.

Дана дисципліна може базою для вивчення подальших дисциплін, а саме: «Практикум з психологічної допомоги», «Технології психологічного тренінгу».

3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна.

Навчальна дисципліна «Основи екстремальної психології» дозволяє набути здобувачам вищої освіти наступних компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК1 «Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях».

ЗК2 «Здатність розуміння предметної галузі та розуміння професії, особистісна прихильність до фаху, мотивація на досягнення у фаховій діяльності».

ЗК7 «Здатність генерувати нові ідеї (креативність)».

ЗК10 «Здатність до системного, абстрактного і креативного мислення у процесі аналізу та синтезу інформації».

Фахові (спеціальні) компетентності:

СК4 «Здатність збирати інформацію про пацієнта та вибору оптимальних методів проведення клінічної / психологічної діагностики пацієнта для виявлення феноменологічних проявів його стану, визначення регістр-синдрому та інтерпретації цих результатів для встановлення клінічного діагнозу та/або патопсихологічного заключення».

СК8 «Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову), опанувати і практично використовувати методи психологічного та психотерапевтичного впливу, психологічних інтервенцій, а також проводити психологічну реабілітацію із застосуванням спеціальних методик з метою відновлення стану здоров'я пацієнта при соматичних, психічних, поведінкових та психосоматичних розладах, профілактики їх рецидивування (декомпенсації)».

4. Програма навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна структурована за принципом блоків і складається з двох навчальних змістових блоків, а саме:

- змістового блока № 1 «Психічні реакції людини на травматичні події в

екстремальних ситуаціях», інтегрованими вимогами до блока №1 є: надати розуміння основним поняттям екстремальної психології, виділити види екстремальних ситуацій та психічні реакції людей на ці події.

– змістового блока № 2 «Зміст психологічної допомоги постраждалим в екстремальних ситуаціях», інтегрованими вимогами до блока №2 є: розуміння структурної характеристики психологічної допомоги в екстремальних умовах та ситуаціях, виділити особливості постраждалих та свідків під час екстремальної ситуації.

Змістовне наповнення програми навчальної дисциплін у таблиця 2.

Таблиця 2.

Код теми	Назва блока, теми	Перелік основних питань теми
1	2	3
Змістовий блок 1. Психічні реакції людини на травматичні події в екстремальних ситуаціях		
1.1.	Загальні уявлення про предмет та завдання екстремальної психології.	Загальна характеристика екстремальної психології як галузі науки і практики. Поняття екстремальної ситуації. Завдання психології екстремальних ситуацій. Екстремальна ситуація і екстремальні умови діяльності. Порівняльна характеристика екстремальної, надзвичайної і кризової ситуацій; можливості взаємо переходу цих ситуацій.
1.2.	Поняття та типологія екстремальної ситуації.	Чинники, що призводять до сприйняття ситуації як екстремальною : зовнішні і внутрішньо особові. Суб'єкти екстремальної ситуації : фахівці, жертви, потерпілі, очевидці (свідки), спостерігачі, телеглядачі. Специфіка психологічної травматизації різних груп суб'єктів. Загальні наслідки впливу екстремальної ситуації на людину. Варіанти класифікації екстремальних ситуацій. Обмеження типології екстремальних ситуацій, ґрунтованої на типології надзвичайних ситуацій. Екстремальні ситуації, пов'язані з військовими діями. Екстремальні ситуації, що виникають як наслідки стихійних лих, великих аварій і катастроф.
1.3.	Стани людини під час екстремальних ситуацій.	Поняття екстремального стану. Основні параметри психічних станів. Особливості параметрів екстремальних психічних станів. Підходи до виділення екстремальних психічних станів. Первинні психічні стани при дії екстремальної ситуації : страх, афект, паніка. Поняття і види страху. Поняття і форми афекту. Наслідки афективних станів. Поняття і види паніки. Механізм розвитку паніки. Фрустрація і конфлікт як складові екстремального стану. Стрес як основна складова екстремальних станів. Динаміка розвитку екстремальних станів.
1.4.	Роль емоцій в екстремальних ситуаціях.	Поняття «емоційна стійкість». Поняття про емоції і почуття, форми переживання емоцій і почуттів, вищі почуття, емоційна напруженість та її дезорганізуючий вплив на професійну діяльність. Емоційна збудливість.
Змістовий блок 2. Зміст психологічної допомоги постраждалим в екстремальних ситуаціях		
2.1.	Механізми утворення психічних та	Психотравма (психологічна травма), психічна травма, ПТСР, медичний підхід до визначення змісту поняття психотравма, психологічний підхід до визначення змісту поняття психотравма.

	психологічних травм.	Психологічні підходи до поняття психічних травм сучасних психологів.
2.2.	Методи надання екстреної психологічної допомоги та самопомоги в екстремальних ситуаціях.	Поняття і базові принципи надання екстреної психологічної допомоги. Етичні принципи надання психологічної допомоги в екстремальній (надзвичайною) ситуації. Завдання надання екстреної психологічної допомоги. Допомога при страху. Допомога при тривозі. Допомога при плачі. Допомога при істеричі. Допомога при апатії. Допомога при відчутті провини і сорому. Допомога при руховому збудженні. Допомога при нервовому тремтінні. Допомога при гніві, злості, агресії. Самопомога при гострих реакціях на стрес. Обмеження надання психологічної допомоги в екстремальній ситуації.

6. Структура навчальної дисципліни (навчально-тематичний план викладання дисципліни)

Код теми	Назва освітнього блоку, теми	Денна форма навчання (кількість годин)					
		Усього	лекції	семінарські	практичні	самостійна робота	індивідуальна робота
Змістовий блок I Психічні реакції людини на травматичні події в екстремальних ситуаціях							
1	Тема 1.1. Загальні уявлення про предмет та завдання екстремальної психології.	11	2	1	2	6	-
2	Тема 1.2. Поняття та типологія екстремальної ситуації.	13	2	1	2	8	-
3	Тема 1.3. Стани людини під час екстремальних ситуацій.	16	2	2	4	8	-
4	Тема 1.4. Роль емоцій в екстремальних ситуаціях.	16	2	2	4	8	-
Усього годин за блоком I		56	8	6	12	30	-
Змістовий блок II Зміст психологічної допомоги постраждалим в екстремальних ситуаціях							
5	Тема 2.1. Механізми утворення психічних та психологічних травм.	16	2	2	4	8	-
6	Тема 2.2. Методи надання екстреної психологічної допомоги та самопомоги в екстремальних ситуаціях.	18	4	2	4	8	-
Усього годин за блоком II		34	6	4	8	16	-
Підсумковий контроль		залік	-	-	-	-	-

Код теми	Назва освітнього блоку, теми	Заочна форма навчання (кількість годин)					
		Усього	лекції	семінарські	практичні	самостійна робота	індивідуальна робота
Змістовий блок I Психічні реакції людини на травматичні події в екстремальних ситуаціях							
1	Тема 1.1. Загальні уявлення про предмет та завдання екстремальної психології.	14	1	-	1	12	-

2	Тема 1.2. Поняття та типологія екстремальної ситуації.	14	1	-	1	12	-
3	Тема 1.3. Стани людини під час екстремальних ситуацій.	14	1	-	1	12	-
4	Тема 1.4. Роль емоцій в екстремальних ситуаціях.	14	1	-	1	12	-
Усього годин за блоком I		56	4	0	4	48	-
Змістовий блок II Зміст психологічної допомоги постраждалим в екстремальних ситуаціях							
5	Тема 2.1. Механізми утворення психічних та психологічних травм.	17	1	-	2	14	-
6	Тема 2.2. Методи надання екстреної психологічної допомоги та самопомоги в екстремальних ситуаціях.	17	1	-	2	14	-
Усього годин за блоком II		34	2	0	4	28	-
Підсумковий контроль		залік	-	-	-	-	-

7. Самостійна робота

Код теми	Зміст самостійної роботи	Обсяг СР (годин)		
		денна форма	вечірня форма	заочна форма
1	Тема 1. Загальні уявлення про предмет та завдання екстремальної психології. 1. Проаналізувати актуальність вивчення екстремальної психології. 2. Визначити поняття та головні завдання екстремальної психології.	6	-	12
2	Тема 2. Поняття та типологія екстремальної ситуації. 1. Проаналізувати поняття екстремальної ситуації. 2. Виділити типологію екстремальної ситуації.	8	-	12
3	Тема 3. Стани людини під час екстремальних ситуацій. 1. Поняття екстремального стану. 2. Підходи до виділення екстремальних психічних станів.	8	-	12
4	Тема 4. Роль емоцій в екстремальних ситуаціях. 1. Поняття емоційна стійкість. 2. Емоційна збудливість.	8	-	12
5	Тема 5. Механізми утворення психічних та психологічних травм. 1. Поняття психологічної травми та психічної. 2. Психологічний підхід до визначення змісту поняття психотравма.	8	-	14

6	Тема 6. Методи надання екстреної психологічної допомоги та самопомоги в екстремальних ситуаціях. 1. Поняття і базові принципи надання екстреної психологічної допомоги. 2. Завдання надання екстреної психологічної допомоги. 3. Самопомога при гострих реакціях на стрес.	8	-	14
---	---	---	---	----

Індивідуальні завдання як один з видів самостійної роботи здобувача вищої освіти мають включати назву, їхній обсяг, коротку характеристику змісту і вимог до виконання та оцінювання. Індивідуальне завдання з певної навчальної дисципліни передбачає закріплення, узагальнення та застосування знань, набутих здобувачем під час вивчення дисципліни, для комплексного розв'язання конкретного фахового завдання.

Тематика індивідуальних завдань, вимоги до звітування/захисту тощо, формується провідним викладачем дисципліни, які є елементом Навчально-методичного комплексу дисципліни та затверджується кафедрою у відповідному порядку, підлягають перегляду кожного навчального року.

8. Перелік питань для підсумкового контролю

Перелік питань та зміст завдань для підготовки до підсумкового контролю відповідно до зазначеної у навчальному плану форми *залік* розробляються провідним викладачем кафедри згідно із тематичним планом робочої програми навчальної дисципліни, є елементом Навчально-методичного комплексу дисципліни та затверджується кафедрою у відповідному порядку, підлягають перегляду кожного навчального року.

9. Методи навчання

Для активізації процесу навчання здобувачів освіти в ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ *на лекціях* чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага здобувачів освіти на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; здобувачі освіти заохочуються до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ *на семінарських заняттях* обговорюються основні проблеми теми; проводяться дискусії, спрямовані на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу, які сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів та сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати

логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності.

✓ на *практичних заняттях* запроваджуються різні навчальні технології: обговорення проблем, дискусії; вирішення ситуаційних вправ; розв'язання проблемних питань; лабораторні роботи; виконання дослідів; метод проєктів (проєктування); мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; рольові та ділові ігри; банки візуального супроводження; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи здобувачів освіти є чіткий контроль відвідування здобувачами освіти занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

10. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здобувачів в НУОЗ України імені П. Л. Шупика проводиться з використанням рейтингової системи (далі - ЄКТС), в основу якої покладено поопераційний контроль і накопичення рейтингових балів за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність здобувачів у процесі навчання.

Методи оцінювання на поточному/періодичному контролі: усне опитування, модульні контрольні письмові роботи, оцінювання виконання індивідуальних завдань, оцінювання розв'язання розрахункових задач, захист результатів практичних, лабораторних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування (бланкове або комп'ютерне), оцінювання есе, оцінювання виконання практичних навичок, захист історії хвороби. Для здобувачів очної (денної, вечірньої) форми навчання кожен модуль завершується модульною контрольною роботою.

Методи оцінювання на підсумковому контролі: усний залік, письмовий залік, диференційований залік, усний іспит, письмовий іспит, тестування, захист проєктів тощо відповідно до специфіки й особливостей дисципліни.

Шкала оцінювання

для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота						ІНДЗ	Залік	Сума
Змістовий блок 1		Змістовий блок 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6			
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5			
$\frac{\sum T1 + T2 + T3 + T4 + T5 + T6}{5} * 12 = \text{max}60$						60		
60								

для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота						Комплексна контрольна робота	Залік	Сума
Змістовий блок 1		Змістовий блок 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6			
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5			
$\frac{\sum T1 + T2 + T3 + T4 + T5 + T6}{5} * 4 = \text{max}60$						20	40	100

Розмір шкали ЄКТС з навчальної дисципліни (освітнього компонента) для рівнів освіти дорівнює 200 балам, а мінімальна позитивна оцінка починається з 120 балів.

Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може набрати під час вивчення дисципліни для галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», становить 100, у тому числі за поточну навчальну діяльність 60 балів, за результатами підсумкового контролю 40 балів (на підставі листа МОЗ № 0804-47/10395 від 15.04.2014).

Оцінювання результатів навчання з навчальної роботи здобувача з дисципліни здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань на кожному семінарському і практичному занятті, а також однієї загальної оцінки результатів самостійної роботи з дисципліни та виставлення балів від 1 до 5 (див. таб. «Шкала оцінювання»).

Оцінка результатів з навчальної роботи здобувача з дисципліни, визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача, отриманого на семінарських та практичних заняттях з урахуванням балу за самостійну роботу протягом опанування навчальної дисципліни та помноженого на коефіцієнт K1 ($K1=60:5=12$) з округленням результату до цілого числа.

Середній бал здобувача визначається шляхом додавання усіх балів отриманих на семінарських, практичних заняттях та балу самостійної роботи з опанування навчальної дисципліни, поділених на кількість відповідей здобувача, до якої додається, як правило, 1 чи 2 (за кількістю оцінок результатів самостійної роботи) з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5).

У разі, коли середньоарифметичний бал здобувача менший 2,5 здобувач вважається таким, що має академічну заборгованість, яку зобов'язаний ліквідувати шляхом відпрацювання тем програми навчальної дисципліни, з яких не має відповідних балів.

Підсумковий контроль може складатися як письмово, так і усно за завданнями підсумкового контролю, які пропонуються здобувачу. Максимальна

кількість балів з підсумкового контролю здобувачів становить 80 балів.

Оцінювання під час підсумкового контролю здійснюється шляхом визначення балу за кожне виконане завдання. Науково-педагогічний працівник має обґрунтувати виставлені бали, керуючись існуючими критеріями.

Оцінка з підсумкового контролю здобувача визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача отриманого за виконання кожного завдання підсумкового контролю помножене на коефіцієнт K2 ($K2=40:5=8$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал здобувача з підсумкового контролю визначається шляхом додавання усіх балів отриманих за кожне завдання підсумкового контролю, поділених на кількість завдань з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5).

Для занесення балів оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти у відомість обліку успішності та індивідуальний план здобувача вищої освіти використовується таблиця співвідношення між здобутими результатами успішності здобувача та ECTS оцінками.

Загальний розподіл балів за результатами навчання

Сума балів		Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Пояснення
100 балів	200 балів		залік/екзамен	
90 - 100	170 – 200	A	зараховано/оцінка	відмінне виконання
82 - 89	155 – 169	B		вище середнього рівня
75 - 81	140 – 154	C		загалом хороша робота
68 - 74	125 – 139	D		непогано
61 - 67	111 – 124	E		виконання відповідає мінімальним критеріям
35 - 60	60 – 110	FX	не зараховано	необхідне перескладання
1 - 34	1 – 59	F		необхідне повторне вивчення дисципліни

11. Рекомендований бібліографічний список

Основна література

1. EMDR. Подолання наслідків психотравми: практичний посібник / за ред. Арне Гофмана. Львів : Свічадо, 2017. 259 с.
2. Казміренко В.П. Соціальна психологія Організації; монографія/ Казміренко В.П вид. Гельветіка, Одеса, 2021р, 450с.
3. Казміренко В.П. Формування діалогу як соціально-психологічна основа розвитку інтеграційних процесів у суспільстві: подолання кризи конфронтації // Наук. студії із соц. та політ. психології: Зб. ст. К., 2008.
4. Каліщук С.М. Природа проявлення симптому: вагання або

відповідальність і свобода вибору. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. 2019. 1(10), С. 45-47.

5. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації. Київ : ПУЛЬСАРИ, 2017. 216с.

6. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу у дітей дошкільного віку та школярів «Безпечний простір»: навчально-методичний посібник, Київ: НаУКМА, ГЛІФ Медіа, 2017. 208 с. Дубчак Г.М. Психологічні основи професійної стресостійкості майбутніх фахівців: монографія Київ: Талком, 2017. – 321 с.

7. Кравченко Г., Краснов В., Костюк О. Трансформація індивідуального досвіду через рефреймінг контексту в арттерапевтичному просторі (Методика «Килим»). Простір арт-терапії. Збірник наукових праць. Вип. 1 (29). 2021. С. 98-107

8. Кравченко І. Сучасні проблеми сексуальної освіти підлітків. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2018. Вип. 8(78). С. 62-69.

9. Кулеша-Любінець М.М. Техніки психологічної допомоги та самопомоги особі у екстремальній ситуації: навчально-методичний посібник / М.М.Кулеша-Любінець. Івано-Франківськ, 2017. 72 с.

10. Психологічна підтримка в умовах екстремальних ситуацій: підхід резилієнс: навч.- метод. посіб. Нац. Ун-т «Києво-Могилянська академія». – Київ : НаУКМА, 2017. 92 с.

Додаткова література

1. Амплєєва О.М., Міхтахова Н.С. Комунікативна компетентність студентів як передумова адаптивної поведінки особистості. Габітус. 2022. № 34. С. 37-40.

2. Горбунова В.В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО : посібник для ведучих груп. Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 96 с.

3. Зарецька Н.В., Гридковець Л.М. Організаційні засади надання психологічної реабілітації учасникам АТО членам їх сімей. Вісник КІБіТ. 2016. № 7. С. 26–33.

4. Козяр М.М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях. Львів: «СПОЛОМ». 2017. 376с.

5. Кулеша-Любінець М.М. Психологічне благополуччя підлітків, переселених із зони збройного конфлікту // *Актуальні проблеми практичної психології: збірник статей III Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Глухів, 10-11 листопада 2016 року) / МОНУ, ГНПУ ім. О.Довженка; відп. ред. В.М.Поліщук. Глухів : РВВ ГНПУ ім. О.Довженка, 2016. С.104-108.

Інформаційні ресурси

1. <http://inmeds.com.ua/> – веб-ресурс «Єдиний медичний простір»;
2. <http://library.law.yale.edu/> – Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету;
3. <http://mon.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України;
4. <https://www.nuozu.edu.ua/#gsc.tab=0> – офіційний сайт Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика;
5. <http://www.library.univ.kiev.ua> – Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
6. <https://moz.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України;
7. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського;
8. <http://www.who.int/> – офіційний веб-сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Лист перегляду (актуалізації) робочої програми навчальної дисципліни

№	Висновок щодо актуальності РПНД*	Дата перегляду	№ протоколу кафедри	Підпис викладача	Підпис гаранта ОПП	Підпис завідувача кафедри

*У колонці «Висновок щодо актуальності РПНД» зазначити висновок кафедри, щодо перегляду (актуалізації): *актуалізовано; необхідно внести зміни у такі розділи (із їх зазначенням); внесені зміни у розділ; замінено сторінки №; тощо.*